

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. An bona intentio ex prava electione vitietur, & electio prava ex bona
intentione rectificetur, vel saltem bonitas intentionis, diminuat malitiam
electionis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

de actibus supra enumeratis dicit: *sive feceris, sive non feceris, nec justitiam habebis, nec injustitiam.* Nam *est lo feceris* denotat actum particularem & in individuo, potest tamen & debet intelligi Hieronymus de illis operibus sumptis in particulari, & ut sunt in individuo, secundum id individuale quod habent ex objecto; ex qua parte verum est, praedictos actus, sive fiant, sive non fiant, neque ad justitiam nec ad injustitiam pertinere. Ob hoc tamen non negat quod ex fine, & aliis circumstantiis, quae objecto & speciei accidunt, debeant tales actus habere bonitatem aut malitiam, supposito quod fiant cum deliberatione.

45 Objicies quartò: Si quis ob exercitium duntaxat propriae libertatis, aliquem actum ex specie & objecto indifferentem eliceret, v.g. festucam de terra levaret, talis actus neque esset bonus & honestus, neque malus & vitiosus; sed omnino indifferentis; cum exercere propriam libertatem, non sit determinatè bonum, aut determinatè malum, sed purè indifferentis: Ergo potest dari actus indifferentis in individuo.

46 Respondeo, quod si aliquis semel tantum aut bis aliquem actum ex specie & objecto indifferentem faceret, eo solo fine ut libertatem exerceret, talis actus esset bonus & honestus; haereret enim finem honestum, scilicet exercitium propriae libertatis, quam aliquando exercere, etiam circa actum ex objecto indifferentem, honestum est. Si verò saepe vellet ob eum duntaxat finem operari, tales actus non essent boni & honesti, sed mali & otiosi: quia licet semel aut iterum exercere libertatem circa actus indifferentes, honestum sit, & rationi consonum, saepius tamen id facere, nullam habet honestatem, sed otiositatem.

DISPUTATIO VI.

De moralitate actus interioris.

An questionem 19. D. Thoma.

1 **E** GIMUS hucusque cum D. Thoma qu. 18. de moralitate actuum humanorum in communi: nunc breviter dicendum de moralitate actuum interiorum, qui sunt praecipue intentio & electio, de qua S. Doctor qu. 19.

ARTICULUS I.

An bona intentio ex prava electione vitietur, & electio prava ex bona intentione reficitur: vel saltem bonitas intentionis diminuat malitiam electionis?

TRIA hic inquirimus, seu tres difficultates breviter hic discutendas movemus. Prima est, an actus intentionis, qui ex se & ex proprio objecto non habet unde vitietur, sed ex illa parte foret bonus, ex eo quod sit causa malae electionis reddatur malus: v.g. cum quis ex intentione efficaci dandi eleemosynam, furatur ut tribuat eleemosynam, quaeritur an intentio illa sit mala, seu vitiosa ex electione hujus mali medii? Se-

A cunda difficultas est, an intentio boni finis possit aliquando totaliter auferre malitiam electionis pravi medii: v.g. an liceat aliquando mentiri ad tuendam vitam proximi, vel aliquod grave damnum evitandum? Vel utrum virgo, ut in valorem suae pudicitiae effugiat, possit absque peccato se praecipitare in flumen, aut sibi manus violentas inferre? Tertio quaeritur, an supposito quod intentio boni finis non auferat totaliter malitiam pravae electionis, eam saltem aliquantulum minuat: ita ut furturn quod fit ex intentione dandi eleemosynam, non sit adeo grave, sicut esset, si absque hujus boni finis intentione fieret.

S. I.

Prima difficultas resolvitur.

Dico primò: Quando intentio per se & necessario cum prava electione connectitur, ab ea vitietur; sed si per accidens tantum, & ex malitia eligentis, cum ea conjugatur.

Probatur prima pars: Quando intentio per se & necessario cum prava electione connectitur, in eam influit, ipsamque virtualiter continet, nam intentio est voluntas circa finem, non quomodocumque, sed ut acquirendum per media, & ex ipsa movetur operans ad ea eligenda: Sed quod influit in peccatum, seu trahit voluntatem ad illud, malum est: Ergo intentio quae per se cum prava electione connectitur, eamque necessario infert, est mala, & à tali electione vitietur. Unde S. Bernardus in libro de dispensatione & praecipio cap. 17. dicit quod *ut rectum sit oculi intentionis, duo requiruntur, nempe charitas in intentione, & veritas in electione:* hoc est rectitudo finis, & medii electi.

Probatur secundò: Actus humani bonitatem aut malitiam moralem desumunt à circumstantiis, ut supra ostensum est: Sed cum aliquis ex intentione efficaci dandi eleemosynam furatur, tale furturn est circumstantia illius intentionis:

D Ergo eam vitiat & corrumpit. Minor probatur: Effectus per se ex aliqua actione sequens, est circumstantia *Quid:* id etiam quod ad aliquid faciendum praestat opem & auxilium, est ejus circumstantia, nimirum circumstantia *Quibus auxiliis:* Sed cum aliquis ex intentione efficaci dandi eleemosynam furatur, furturn est effectus per se ex tali intentione sequens, & medium cujus ope & auxilio utitur ad finem illum obtinendum: Ergo ex duplici capite est circumstantia illius intentionis.

Probatur tertio: Sic se habent intentio & electio in practicis, sicut principium & conclusio in speculativis, ut docet Philosophus 7. Ethic. cap. 8. Sed quando ex aliquo principio per bonam consequentiam inferretur conclusio falsa, tale principium in se falsum est: Ergo similiter cum ex intentione per se & necessario inferretur prava electio, seu eligitur malum medium, talis intentio est in se mala & vitiosa.

E Ex his probata manet secunda pars conclusio. **1** nis: Nam quando intentio non connectitur per se cum prava electione, quod assumatur malum medium, non provenit ex intentione, quae id non exigit, nec ad determinat voluntatem, cum illa sit connecta electione medii honesti, quo finis posset obtineri, sed malum medium provenit ex pravitare voluntatis illud eligentis: Ergo tunc electio talis medii non reddit malum primum intentionem: sicut cum ex defectu arguentis,

his, ex principio vero deducitur falsa conclusio, huius falsitas non redundat in ipsum principium, nec illud reddit falsum, sed in argumentum, qui male ipsum applicat, & ratione huius malæ applicationis ex vero falsum deducit. Unde qui habens bonam propriam efficaciter intendit dare eleemosynam, in tali intentione non peccat, etiam si illam det, postea furetur: quia furtum non sequitur per se ex tali intentione, sed ex prava voluntate & malitia peccantis, nam poterat etiam ex propriis dare eleemosynam. Qui vero non habens unde faciat eleemosynam, nisi ex alienis, eam efficaciter dare intendit, peccat; quia ex tali intentione per se, & necessarîo sequitur furtum, siue acceptio rei alienæ, sequitur illa intentio, cum per se sit ratio volendi malum, est inordinata, & per versa: Similiter qui vendit agnum sacerdoti idolorum, non peccat, etiam si faciat illum idolis immolaturum, quia talis immolatio non per se sequitur ex agni venditione, sed ex prava sacerdotis voluntate: poterat enim illo agno uti ad faciendam convivium amico. Si autem illi vendat vestes cultui idolorum deputatas, procul dabit peccat, quia cum non possint tales vestes ad alios usus deservire, cultus idolorum per se sequitur ex tali venditione.

C Confirmatur: Quando malum medium per accidens conjungitur fini honesto, non est ejus circumstantia; quia nec est effectus per se ex illo sequentis, nec medium per se ad ejus executionem conducentis: Ergo tunc intentio non vitatur ex electione illius. Unde S. Thomas in hac. q. 19. art. 8. in argumento *sed contra*, & in 2. dist. 38. q. 1. art. 5. concedit dari aliquando rectam intentionem cum mala electione: quod non potest aliter contingere, quam in casu nostræ conclusionis, quando scilicet intentio non influit per se in pravam electionem, sed per accidens ex malitia operantis ei conjungitur.

D Obijcies primò contra primam partem conclusionis: Intentio secundum se est prior quam electio: Ergo non sumit malitiam ex illa, quamvis per se & necessarîo cum ea connectatur. Consequentia videtur legitima: quia prius non dependet à posteriori.

Respondetur, quod licet intentio sit prior actu electionis formaliter sumpto, ipsa tamen electio, ut virtualiter in intentione contenta, non formaliter est simul cum actu intentionis, sed etiam aliquo modo prior, quia se habet per modum circumstantiæ ex parte objecti specificantis intentionem, illudque vitantis, ut supra ostensum est.

Obijcies secundò: Intentio eleemosynæ, etiam si fiat ex furto, est in specie misericordiæ, si quidem per talem eleemosynam verè sublevatur miseria proximi, & impletur præceptum dandi illam; si inique: Ergo talis intentio est bona, & non vitatur à prava illa electione, cum qua connectitur.

Respondetur negando Antecedens. Ad cujus probationem dicendum quod eleemosyna, quæ est virtus, non consistit in sola sublevatione miseriæ, quomodo cumque facta, sed prout decet, & sine præjudicio alterius: unde si quis cum damno alterius sublevet alienam miseriæ, vel det pauperi multum pretium metretici, quo sublevet ejus pauperiæ, non facit actum misericordiæ, sed injustitiæ, vel impuditiæ. Nec obstat quod per talem actum adimpleat præceptum eleemosynæ ex parte materialis effectus, qui est sublevatio alienæ miseriæ, quia sunt quedam

A præcepta quæ non obligant ad modum, sed solum ad substantiam actus, & sic adimplentur per actus bonos ex objecto, quamvis sint vitati ex fine, vel aliâ malâ circumstantiâ.

Obijcies tertio contra secundam partem conclusionis: Omnis pravus effectus imputatur causæ liberæ: Sed intentio, quæ durat quando postea eligitur malum mediū, est libera, & causâ talis electionis; non enim potest esse electio, nisi in virtute intentionis: Ergo iste pravus effectus malæ electionis imputatur intentioni peccante, & vitiat illam, quamvis per accidens tantum vis intentio & electio inter se connectantur.

B Respondeo primò, quod cum eligitur pravam medium post rectam intentionem, non eligitur in virtute ejus; quia cum sit bona, non movet ad malum: sed tunc formaliter vel virtualiter est alia intentio, influens in illam electionem, subindeque per se cum illa connexa, si non quantum ad specificationem, saltem quantum ad exercitium, ut explicat Joannes à S. Thoma hic dist. 11. art. 3. unde tunc hæc intentio à tali electione vitatur.

Secundò respondetur, concedendo quod homo utitur bona intentione præterita, saltem virtualiter manente, ad malam electionem: sed propterea non vitatur talis intentio, quando cum mala electione per accidens tantum connectitur, quia talis usus & applicatio non est ex vi intentionis, sed ex malitia eligentis, ut antea declaravimus: sicut si quis actum eleemosynæ rectè factum, postea ordinet ad inanem gloriam, non vitatur talis actus, quia hoc provenit ex malitia ordinantis, non ex ipsa eleemosyna.

§. II.

Secunda difficultas emodatur.

Dico secundò: Intentio boni finis non excusat malitiam prave electionis; unde ea quæ sunt intrinsicè mala, ut mendacium, furtum, homicidium, &c. ex nullo bono fine honestari possunt.

Est Contra Cassianum Collat. 17. cap. 18. ubi approbare videtur sententiam Abbatis Joseph, dicentis licitum esse mentiri propter aliquem bonum finem, ut ad tuendam vitam proximi, vel aliquod grave damnum evitandum. Unde cap. 17. sic ait: *Quando igitur grave aliquid imminet de veritatis confessione discrimen, tunc mendaciorum sunt recipienda per fugiam.* Idem sensisse videtur Author operis imperfecti super Matthæum, ad illa verba cap. 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere,* & alii quos refert Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. annot. 253. Quæ sententia à SS. Patribus, Theologis, & Jurisperitis damnatur tanquam erronea: Augustinus enim in libro contra mendacium, cap. 1. multis locis sacre Scripturæ mendacium nunquam posse honestari ostendit. Idem docet Gratianus in decreto 22. qu. 2. Et Alexander III. in cap. super eo de usuris, respondens Panormitano Episcopo, sic ait: *Scriptura sacra prohibet pro alterius vita mentiri.* Videri etiam potest S. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 3. ubi hæc scribit: *Quod est secundum se malum ex genere, nullo modo potest esse bonum & licitum; quia ad hoc quod aliquid sit bonum, requiritur quod omnia rectè concurrant; bonum enim ex integra causa, malum verò est ex singularibus defectibus,* ut Dionysius dicit 4. cap. de Divin. nomin. *Mendacium*

dactum autem est malum ex genere; est enim actus cadens super indebitam materiam: cum enim voces naturaliter sint signa intellectuum, immaturale est & indebitum quod aliquis voce significet id quod non habet in mente: unde Philosophus dicit in 4. Ethic. quod mendacium est per se pravum & fugiendum. Quibus verbis S. Doctor conclusionem nostram & docuit, & probavit. Potestque confirmari ex eo quod communiter dicitur: Non sunt facienda mala, ut evitent bona: ex quo patet quod intentio boni finis nunquam excusat malitia pravæ electionis.

§. III.

Solvuntur objectiones,

- 15 **P**LURES tamen & difficiles contra istam conclusionem ex Scriptura & SS. Patribus fieri possunt instantiæ. Primò obijci solent verba illa Salvatoris Matth. 6. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Ubi nomine oculi significatur intentio; nomine verò corporis, opus ex illa profectum; quia intentio se habet ad electionem, ut forma ad materiam, & anima ad corpus. Unde sensus est, quod si intentio fuerit recta, & circa finem honestum, reliquum totius operis honestatem habebit. Idem significari videtur cap. 7. verbis istis: *Non potest arbor bona malos fructus facere*: nam etiam per arborem bonam, plures ex SS. Patribus intelligunt bonam intentionem, quæ ut arbor producit fructus electionum: Ergo quamdiu homo bonam intentionem habet, non potest malam habere electionem, aut aliquid malum facere. Quare Augustinus præfat. in Psal. 31. ait: *Bonum opus intentio, intentionem fides dirigit: non valde attendas quid homo faciat, sed quid cum facit aspiciat.* Et Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 30. dicit, *Affectus tuus nomen imponit operi tuo: quasi totum opus ex sola intentione iudicari & æstimari debeat.*
- 16 Respondeo primò, admissò nomine *oculi* & *arboris*, significari intentionem, & nomine *corporis* ac *fructus* electionem, seu quodcumque opus ex ea sequutum; & etiam concessò actum, qui ex intentione bona, quatenus tali, proficiscitur, non posse esse malum, nihil inde contra nos: quia ut conclusionem præcedenti ostendimus, intentio eo ipso quod sit causa pravæ electionis, vitiat, & efficitur prava; unde non est bona, sed mala, non ratione finis sumpti secundum se, sed ratione mediæ quo talis finis obtineri intenditur, atque adeo ratione finis reduplicativè ut consequibilis per tale medium: sicut enim secundum se malum est, velle furari, aut mentiri, ita est malum velle dare elemosynam ex furto, aut velle tueri vitam mendacio. Solutio est D. Thomæ, Abulensis, & Cajetani, super citatum caput 6. & 7. Matthæi.
- 17 Respondeo secundò ex Augustino lib. de opere Monachorum cap. 26. & Bernardo lib. de præcepto & dispensatione cap. 17. per *oculum simplicem* non debere intelligi quamcumque bonam intentionem, sed eam solum quæ fide dirigitur, & charitate informatur; ex hac enim planum est non sequi per se opus malum, quia *charitas non agit perperam*, ut ait Apostolus; & de hac intentione seu affectu per charitatem informato, & per fidem regulato, debent intelligi verba Augustini, & Ambrosii, in objectionem adducta. Adde etiam pro secundo testimonio, nomine *arboris*, posse intelligi voluntatem, non præcisè

ut intendentem, sed ut eligentem; quia sicut non radix, sed arbor est, quæ immediatè producit fructum; ita non intentio, sed electio est, quæ immediatè procedit ad opus. Quæ expolitio est D. Thomæ in 2. dist. 40. qu. 1. art. 2. ad 1.

Objicitur secundo: Multi actus de se mali & peccaminosi, à Scriptura & SS. Patribus ex bono fine exculantur; ergo intentio boni finis tollit malitiam pravæ electionis. Antecedens probatur tum in mendacio, tum in homicidio; nam Genes. 20. Abraham dixit de Sara uxore sua, quod esset soror ipsius; & tamen non peccavit, ut dicitur S. Augustinus lib. 12. contra Faustum cap. 3. 4. & S. Chrysostomus homil. 2. super Genesim, quia id dixit ad salvandam propriam vitam. Jacob mentitus est patri suo, dicens se esse primogenitum ejus Esau; & tamen solum ob intentionem bonam excusari potest, quia scilicet hoc dixit ad obtinendam patris benedictionem. Judith in pluribus Holoferni mentita est; & tamen videtur non peccasse, quia id fecit ad salvandum populum suum. Item obicitur: Ægyptiæ mentitæ sunt Pharaoni; quæ tamen non videntur peccasse, quia id faciebant ad impedienda homicidia parvulorum; unde dicitur Exodus. *Bene fecit Deus obstrictibus*: constat autem Deum non remunerare peccata. Idem probatur de homicidio; nam Exodus 2. Moyses occidit Ægyptium auctoritate propria; & ex bona intentione liberandi proximum suum, excusatur. Jodicum 16. Samson seipsum occidit cum malis Philistinis, columnas templi concutens; & tamen non peccavit, quia ex zelo Dei id fecit, ut Philistinicos populi Dei occideret; unde ab Apostolo inter Sanctos connumeratur, ad Hebræos 11. Beata etiam Apollonia, Spiritus Sancti igne fortentia, in rogam se projecit, ut narrat ejus historia. Scribit etiam D. Ambrosius lib. 3. de virginibus, Pelagiam Virginem præcipitem se dedisse in flumen, ne à persequente milite violaretur. Idemque laudabiliter fecisse tempore persecutionis aliquas sanctas feminas, ut in valores suæ pudicitie effugerent, refert S. Augustinus lib. 1. de civit. cap. 6. Propter quod dicit Hieronymus super cap. 1. Jonæ: *Quod non licet propria se occidere manu, absque eo ubi castitas periclitatur*: Ergo sentit quod ex bona intentione servandi castitatem purgatur malitia homicidii.

Respondeo negando Antecedens. Et ad illa quæ afferuntur pro mendacio excusando, in primis dico, Scripturam multorum mendacia referre, sed non ea approbare, aut excusare: unde quando obstrictes mentitæ sunt Pharaoni, pro illo mendacio non sunt remuneratæ à Deo, sed pro timore quem habuerunt erga Deum, propter quem infantes Hebræos voluerunt occidere, ut ait D. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 3. ad 2. & patet ex illo Exodus 1. *Quia timuerunt obstrictus Deum, edificavit illa domos.*

Secundo dico, Abraham non fuisse mentitum, cum dixit Saram esse sororem suam: quia verè soror erat ex parte patris, quamvis non ex parte matris, ut dicitur Genes. 20. licet voluerit tacere quod esset uxor; unde Augustinus dicit in quæstionibus super Genesim, quod Abraham, dicens Saram esse suam sororem, *veritatem voluit celari, & non mendacium dici.* De Jacob etiam dicendum est, ipsum non fuisse mentitum, dicendo Patri, *Ego sum primogenitus tuus Esau*; tum quia primogenita illius de jure ei debebantur, & sic se appellabat Esau, non in perso-

persona, sed in iure, sicut Joannes dicitur est E-
has, non in persona, sed in spiritu: tum etiam quia
loquebatur propheticè & in sensu mystico, ut
scilicet designaret quod minor populus, scilicet
Gentilium, substituendus erat loco majoris, scilicet
Judæorum. Unde ait D. Thomas loco cita-
to in resp. ad 3. *Quod in Scriptura sacra inducuntur
aliquorum gesta, quasi exempla perfecta virtutis, de qui-
bus non est estimandum eos fuisse mentitos: si qua tamen
in eorum dictis appareant, quæ mendacia videantur, in-
telligendam est ea figuratim & prophetice dicta fuisse.*
Judith quoque in verbis quæ Holoferni dixit,
cum magna cautela & prudentia locuta est, &
aliquibus amphibologis, non tamen mendaciis,
voluit eum decipere; sicut cum dixit, quod du-
ceret illum per mediam Hierusalem, & ne unus
canis latraret contra illum, nam revera illum ad-
ducere erat per mediam Hierusalem, sed mor-
tuum, non vivum, deferendo caput ejus &c.
Quod si in aliquo verbo fortassis mentita est,
non ex eo laudatur, sed ex charitate & affectu ad
salutem populi.

Ad id quod dicitur de homicidio, respondeo
quod si Moyses est excusandus in occasione il-
lus Ægyptii, dicendum est id fecisse, vel ex inspi-
ratione Dei, qui ad hoc ei auctoritatem tunc de-
dit; vel ob iustam proximi defensionem, quia vi-
debat fratrem suum seu proximum injuste ab il-
lo Ægyptio affligi & opprimi, & non erat alia
via defendendi ipsum, quam in valorem occi-
dendo. Ad casum de Samfone dicimus, illū spi-
ritu Sancto instigante id fecisse, atque ad eodē licet,
ut docent S. Augustinus 1. de Civit. cap. 21. & 26.
& D. Thomas 2. 2. quæst. 64. art. 5. ad 4. Idem
dicendum de illis sanctis foraminis, quæ tempore
persecutionis se ipsas occiderunt, aut in flumen
precipitarunt, ut in valorem suæ pudicitia effu-
gerent, ut ibidem tradit S. Doctor.

Solum difficultas est in verbis Hieronymi,
quibus videtur docere, licitum esse seipsum oc-
cidere ad servandam castitatem. Duplex tamen
hujus testimonio potest adhiberi responsio. Pri-
ma est, Hieronymum solum velle, licere se occi-
dere propter periculum castitatis, quando id fit
ex instinctu Dei, qui frequentius aut certius ad-
esse solet, cum intervenit periculum castitatis,
quàm in aliis casibus. Secunda est, sentum Hie-
ronymi esse, non licere propria perire manu, etsi
castitas periclitetur. Nam dictio *absque*, non sem-
per sumitur exclusivè, sed aliquando affirmativè
& copulativè, ut patet ex illo Cant. 4. *Quam pul-
chra es amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columba-
rum, absque eo quod intrinsecus lateat.* Ubi dictio *absque*
non excludit quod intrinsecus lateat à pulchritu-
dine, cum legamus Psalm. 44. *Omnis gloria ejus
sua Regia abintus:* sed sensus est, etiam pulchra es,
præcipuè in his quæ latent.

Ex dictis inferes, errasse, & graviter peccasse
Origenem; qui ut refert Nicephorus lib. 1. hi-
stor. cap. 32. post multa perpessa supplicia pro fi-
de Christi, postmodum pro servanda castitate,
ne videlicet juvenis quidam Ethiops abuteretur
illo, fidem exterius negavit.

§. IV.

Tertia difficultas expeditur.

Deo tertio: Intentio boni finis diminuit
malitiam prave electionis. Ita communiter
docent Theologi contra Almainum, Lorcam,
& paucos alios.

A Probatum conclusio ex communi omnium
non solum Theologorum, sed etiam fide-
lium consensu: omnes enim sibi persuasum ha-
bent, minus peccatum esse, mentiri ad tuendam vitam
proximi, vel aliquod grave malum vitandum,
quàm sola libidine mentiendi. Unde D. Thomas
2. 2. qu. 110. art. 2. sic habet. *Quantò bonum incertum
est sine suo, tantò magis minuitur culpa mendacii.* Idem
docet Gratianus Can. primum 2. 2. qu. 2. ubi ait
*Mendacium tantò esse levius, quantò meliorem habet fi-
nem.* Similiter nullus fidelium est, qui non existi-
met eum, qui furatur ad dandam eleemosynam,
minus peccare, quàm qui furatur ex cupiditate
pecunie; juxta illud Augustini: *Pejor est qui concu-
piscendo, quàm qui miserando furatur.*

B Ratio etiam id suadet: Tum quia qui furatur
ad dandam eleemosynam, habet voluntatem
minus deordinatam & minus affectam pecca-
to; cum non habeat pro motivo finem ut est
malum, sicut alter, sed ut induit apparenter
quandam speciem boni honesti: Tum etià quia
furtum est ab ipso minus volitum; cum non sit
volitum propter se, sed tantum propter aliud, in
quod primariò principalius, & ultimè tendit
affectus; Sed malitia moralis minuitur, cum mi-
nuitur ratio voluntarij. Ergo &c.

Confirmatur: Sicut circumstantia aggravat
peccatum, ita & illud diminuit, ut docet D.
Thomas infra qu. 73. art. 7. Sed intentio finis est
una ex circumstantiis: Ergo sicut aggravat, ita
& diminuit potest peccatum.

§. V.

Solvuntur objectiones.

OBIECTIONES primò: Omnis finis, quantum-
vis sit bonus secundum se, tamen si moveat
efficaciter ad malum medium, vitatur, & effi-
citur malus, ut §. 1. vidimus: Ergo non minuit,
sed potius auget malitiam prave electionis. Patet
consequentià: nam illud quod est malum,
non minuit, sed potius auget malitiam. Unde
Augustinus lib. 50. homiliarum; homil. 7. relatus
cap. sorte 14. qu. 5. ait: *Quod hoc cogitatio, volo sura-
ri a divitibus, ut dem pauperibus, diaboli caliditate sug-
geritur; nam si totum quod absolute verbum, auget po-
tius peccatum quàm minuat.*

Confirmatur: Qui furatur ad dandam eleemo-
synam, constituit ultimum finem in eleemo-
syna, & non tantum in furto, cum propter eleemo-
synam faciendam, transgrediatur præcep-
tum divinum non furandi, & à Deo ut ultimo
fine avertatur: Ergo gravius peccat propter in-
tentionem talis finis.

E Ad objectionem respondeo, quod licet in-
tentio eleemosynæ, ex qua imperatur malum
medium, sit mala in individuo, habet tamen spe-
ciem boni, & ex objecto est bona: unde ex hac
parte potest minuere malitiam prave electio-
nis; non quidem per se, seu per introductionem
aut admixtionem alicujus bonitatis, cujus prava
electio capax non est, nec actus intentionis vi-
tiosus à mala electione potest illum communi-
care; sed per accidens, quatenus scilicet inten-
tio eleemosynæ facit furtum dicitur minus volun-
tarium, & minus per se intentum. Sicut passio
antecedens, & inducens ad actum malum, licet
sit mala, minuit tamen peccatum, quia facit illud
minus voluntarium.

Ad locum verò Augustini duplex potest ad-
hiberi

hiberi solutio. Prima est, Augustinum solum vel-
le quod ille qui furatur, & dat eleemosynam ex
furto sublata, gravius peccat per accidens,
quatenus scilicet reddit se impotentem ad fa-
ciendam restitutionem, ex quo nova injuria fit
vero domino; & hoc innuunt verba illa: *Sit totum
quod abstulit tribuat*. Verum hæc impotentia non
oritur ex ipsa eleemosyna, quatenus eleemosyna
est, sed ex eo quod ille qui furatur, non habet
unde reddat, quod utique eodem modo seque-
retur, si rem furatam, non in eleemosynam, sed
in ebrietatem, scortationem, aut aliam rem im-
penderet: unde eleemosyna non per se, sed per
accidens tantum influit in illam impotentiam
restituendi, subindeque per accidens tantum
auget peccatum.

Secundò hæc verba, *auget potius peccatum quam
minuat*, explicari possunt de augmento malitiæ,
non quantum ad gravitatem, sed quantum ad
numerum peccatorum; ubi enim Augustinus agit
contra hæreticos, existimantes licitum esse face-
re mala ut veniant bona, sicque licitum esse fu-
rati ad dandam eleemosynam; & ut talem erro-
rem destruat, docet peccatis etiam bona inten-
tione factis, augeri numerum peccatorum; nam
cum talia peccata, etiam si minora sint peccatis
mala intentione factis, revera peccata sint, & bo-
na intentione non totaliter excusentur, ut § præ-
cedenti docuimus, illis multiplicatis, non minu-
tur, sed potius augetur numerus peccatorum.

28 Ad confirmationem dicendum cum Cajeta-
no 2 2. qu. 148. art. 4. dupliciter aliquid posse
habere rationem ultimi finis respectu peccato-
ris; primò ut quod, tanquam rem quæ ut ultimus
finis appetitur; secundò ut quo, tanquam ratio-
nem propter quam in illa re ratio ultimi finis
constituitur: v. g. fœmina respectu luxuriosi ha-
bet rationem ultimi finis ut quod, quia est res
quæ ut ultimus finis ab eo appetitur; ejus verò
pulchritudo, quæ est ratio movens & inducens
impudicum, ad hoc ut avertat se à Deo ut ultimo
fine, & ad talem creaturam se convertat, habet
rationem ultimi finis solum ut quo. Quod ergo
habet rationem ultimi finis primo modo, non
minuit, sed auget malitiam peccati: id verò
quod tantum secundo modo est ultimus finis,
potest malitiam peccati seu prævæ electionis mi-
nuere, non quidem ex ea parte quæ malum est,
vel inducens ad malum, sed quatenus aliàs se-
cundum se induit rationem boni, & facit actum
esse minus voluntarium: unde cum isto secundo
modo eleemosyna habeat rationem ultimi finis,
quando movet ad furandum, non auget, sed mi-
nuat malitiam furti.

29 Objicies secundò: Si aliquis ex malo sine eli-
gat aliquid medium bonum, v. g. ex intentione
adulteri eligat ire ad Ecclesiam, vel dare ele-
mosynam, ex bonitate talis medii electi non mi-
nuatur, sed potius augetur peccatum malæ in-
tentionis; cum tunc ex majori inclinatione in
pravum illum finem feratur: Ergo pariter boni-
tas finis intenti non minuit, sed auget malitiam
prævæ electionis. Consequentia patet à paritate
rationis; nam sicut finis est circumstantia ele-
ctionis, ita è converso electio est circumstantia
intentionis: Ergo si una non minuit malitiam,
licet sit circa objectum bonum, alia pariter
eam non minuet, quamvis sit circa objectum
honestum.

30 Respondeo concessio Antecedente, negando
consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis

A est, quia finis est circumstantia cui, movens vo-
luntatem ad eligendum, eique præbens ratio-
nem formalem volendi; unde ex bonitate rei in-
tentæ potest minuiere malitiam prævæ electio-
nis, minuendo voluntarium pravum, ut antea
exposuimus: medium autem seu electio est cir-
cumstantia quid respectu intentionis, & se habet
ut ejus effectus, & ut quid consequens ad ipsam;
unde et si medium sit bonum ex objecto, non
minuitur malitia prævæ intentionis, sed potius
tota malitia intentionis, reducta in ipsam me-
dium, tanquam in ejus effectum, omnemque ejus
bonitatem destruit.

B

ARTICULUS II.

*Utrum voluntas humana, ut recta sit, debeat
conformari divine, non solum in vo-
lito formali, sed etiam in volito
materiali?*

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

C NOTANDUM primò: Quod licet primarè
regula humanorum actuum, quæ est lex æter-
na, præcipue consistit in dictamine intellectus
divini; quia tamen efficaciam & vim obligandi
sumit à voluntate divina, D. Thomas hic art. 9.
inquit utrum bonitas voluntatis humanæ de-
pendeat ex conformitate ad voluntatem divi-
nam? Et respondet affirmativè: quia (inquit)
unumquodq. rectum & bonum est, in quantum
attingit ad propriam mensuram; prima autem
humanæ voluntatis regula seu mensura est divi-
na voluntas; cum illa sit ipsa rectitudo & sancti-
tas per essentiam, & summum bonum, ac ulti-
mus finis: Ergo ad hoc quod voluntas hominis
sit bona, requiritur quod conformetur volunta-
ti divinæ. Unde Augustinus in Psal. 32. exponens
illum versiculum, *Rectos docet collaudare, ait: Re-
ctum cor habet, qui vult quod Deus vult.*

Notandum secundò ex eodem S. Doctore
art. 10. ejusdem questionis, quatuor modis in-
telligi posse, voluntatem nostram conformari
divinæ in operando, secundum quatuor causa-
rum genera. Primò in genere causæ finalis, in-
quantum voluntas nostra vult propter eundem
finem, propter quem divina. Secundò in genere
causæ formalis, quia nimirum eadem est, saltem
analogicè, utriusque forma: & hanc habet quan-
do operatur ex charitate, quæ est analogia divi-
næ dilectionis, ex qua Deus semper operatur,
participatio. Tertio in genere causæ efficientis,
quatenus Deus vult aut permittit nostram vo-
luntatem velle quod vult, & eam ad volendum
applicat: & hoc modo semper voluntas nostra
conformatur divinæ; quia semper vult quod
Deus efficaciter decernit, aut permittit eam velle,
ut fuse ostendimus in tractatu de voluntate
Dei, agentes de efficacia divinorum decretorum.
Denique in genere causæ materialis: & hæc
conformitas consumitur ex parte objecti, quod
se habet ut materia circa quam, unde repetitur in
nostra voluntate, quando vult idem objectum
quod divina. Quod ut magis declaretur.

Notandum est tertio, ex qu. 13. de verita-
te art. 7. in objecto voluntatis esse consideran-
da: unum quod est quasi materiale, scilicet ipse
111